

Change

magazine

**Saba, St Eustatius en Bonaire
nieuwe Nederlandse gemeenten**

**EEZ: economisch gereedschap
voor ecologische bloei**

**Naast hei, bos en duin
nu ook Hollands koraal**

Deze uitgave is mede
mogelijk gemaakt door

Ministerie van Landbouw, Natuur en
Voedselkwaliteit

Nederland heeft drie nieuwe parels van gemeenten. Op 10-10-2010 kregen de Caribische eilanden Saba, St. Eustatius en Bonaire een nieuwe status, die ze nauwer aan het verre Holland verbindt. Wat betekent dat voor de eilanden, de bewoners en de band met Nederland?

DOOR MAARTJE SMEETS EN DANIELLE VAN GILS

HENKJAN KIEVIT

Nieuw hoofdstuk voor Saba, Bonaire en St. Eustatius

Voor de bewoners van de eilanden heeft de nieuwe status van hun thuis behoorlijke gevolgen. Gevolgen die gunstig zijn, zoals een zorgverzekering voor iedereen. Maar ook gevolgen die, gevoelsmatig lastiger zijn om mee om te gaan, zoals meer regels op gebied van milieu en bouwen. Een deel van de bewoners stemde bij referenda over de nieuwe status dan ook niet zonder meer in met de veranderingen. Er was en is de nodige scepsis ten opzichte van de Nederlanders die, soms in merkbaar grote getalen, opduiken in bestuurskamers, als bewoners of als ondernemers.

Respect

Aan hen de taak het respect van de lokale bevolking te verdienen. Dat de samenwer-

king niet vanzelf vlekkeloos gaat blijkt uit het opzetten van een bestemmingsplan voor St. Eustatius. Een Nederlands bedrijf was ingeschakeld om de basis voor dit plan op te stellen. De uitkomst stuitte echter op grote weerstand bij de Statianen. "Het zou goed zijn als dit plan niet vanaf een Nederlandse kantoortafel wordt gemaakt, maar op Statia zelf, in samenwerking met de lokale bevolking, bestuurders, natuurbeheerders, vissers en ondernemers", zo verwoordt Statiaan Charles 'liever geen achternaam' het heersende gevoel van onbehagen. "Loop een keer bij een lokale ondernemer binnen, praat met de mensen van het toeristenbureau, met de onderwijzers. Dan wordt zo'n plan breed gedragen en heeft het kans van slagen." Charles

spreekt de hoop uit dat zijn eiland 'wordt opgelift in de vaart van de komende veranderingen'. Hoe belangrijk goede samenwerking en draagkracht is blijkt ook bij het tot stand komen van het plan voor de Exclusieve Economische Zone (EEZ), waarbij het ministerie van LNV een actieve rol speelt. De EEZ is bedoeld om de economie te stimuleren en tegelijkertijd de biodiversiteit te beschermen. (Zie ook pag. 20 'Hoe Nederland zijn koraal beschermt').

Biodiversiteit

Waar de bevolking de clichématige regelzucht van de Nederlanders deels vreest, lijkt de rijke land- en zeenatuur vooral gebaat bij meer regulering. Natuurbeschermers op de eilanden hopen op meer

Bonairiaanse ouderen tijdens een excursie vanuit het bejaardenhuis naar Washington Slagbaai National Park
FOTO KAREN WINONA VAN DIJK

ondersteuning en middelen vanuit Nederland voor onderzoek en monitoring. Zo zijn zij beter in staat kennis van de natuur op te bouwen en die dus nog beter te beschermen. Want de natuur is voor de eilanden van onschatbare waarde. Zo is tachtig procent van de inkomsten van Bonaire afkomstig uit duiktoerisme. Natuurbehoud dient dus een groot economisch belang. Gezaghebber van Bonaire Glenn Thodé zegt daarover: “Er zal geen situatie ontstaan van economie versus ecologie, ze zullen altijd hand in hand gaan. Wij als bestuurders zorgen dat Bonaire zijn ecolo-

gische waarden behoudt. Alleen dan kunnen we de economie vooruit helpen.” (Zie ook pag. 28 ‘Zelfde dans op verschillende ritmes’).

Een soort nieuwe gemeenten

Maarten Beks, senior beleidsmedewerker Bestuursbureau van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten bezoekt de eilanden regelmatig om het bestuur bij te staan bij de gaande veranderingsprocessen. Hoewel de band met Nederland nauwer is, zijn de eilanden als gemeente niet vergelijkbaar met gemeentes in de Hollandse polder.

Beks: “Saba, St. Eustatius en Bonaire krijgen de status van openbaar lichaam. Dat betekent dat zij niet volledig aan de gemeentewet hoeven te voldoen. Dat is ook logisch, want in de gemeentewet staan bijvoorbeeld bepalingen over spoorverbindingen. Het lijkt me dat dat niet van toepassing is op de eilanden.”

In het verleden had bijvoorbeeld Flevoland de status van openbaar lichaam. Dat ‘nieuwe land’ is geleidelijk geëvolueerd naar een provincie met zijn eigen gemeenten. Een dergelijke ontwikkeling voorziet Beks niet voor de eilanden. “Het zullen denk ik nooit

Koningin Juliana ondertekent op 15 december 1954 het Statuut voor het Koninkrijk met Suriname en de Antillen in de Ridderzaal in Den Haag. SPAARNESTAD PHOTO/NFP

De geschiedenis van de eilanden en Nederland

Koningin Juliana zette op 15 december 1954 haar handtekening onder het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden. Dat Koninkrijk bestond voortaan uit drie afzonderlijke landen: Suriname, de Nederlandse Antillen en Nederland. In 1975 werd Suriname onafhankelijk en elf jaar later kreeg Aruba een ‘status aparte’. Intussen ontstond er een scheefgroei tussen het grote Curaçao en de kleine eilanden, die vonden dat zij te weinig te zeggen hadden. Aan deze situatie kwam op 10 oktober 2010 een eind toen Bonaire, Saba en St. Eustatius gemeenten van Nederland werden. St. Maarten en Curaçao worden autonome landen binnen het Koninkrijk.

Springen van hoge kliffen op Bonaire is een populair tijdverdrijf onder jongeren.

gemeenten worden zoals wij die in Nederland kennen. Daarvoor hebben ze simpelweg te weinig bestuurskracht en capaciteit. Natuurlijk is de context ook heel anders en de afstand tot andere Nederlandse bestuurslagen is groot. En vanuit Saba rij je niet even naar Den Haag als je iets met een rijksambtenaar wil overleggen.”

St. Eustatius, Bonaire en Saba vallen rechtstreeks onder de verantwoordelijkheid van het ministerie van binnenlandse zaken en koninkrijksrelaties. Ze hebben dus niet te maken met een provincie, die taken uitvoert zoals het onderhoud van regionale wegen. Ze hebben geen buurgemeenten waar ze problemen samen mee kunnen aanpakken en ze ontberen ondersteunende lichamen als waterschappen. De eilanden hebben kortom nog steeds een heel uitzonderlijke positie.

Niet onderling inwisselbaar

“We moeten ook niet vergeten dat de eilanden onderling ontzettend veel verschillen”, zegt Beks. “Het idee lijkt te bestaan dat het gaat om een rijtje inwisselbare eilanden naast elkaar met mooie zandstranden. Niets is minder waar. De culturele verschillen zijn enorm. Inwoners vrezen dan ook dat zij onder de noemer ‘BES-eilanden’ over een kam geschoren zullen worden. Door goed te luisteren naar de inwoners van de afzonderlijke eilanden kunnen we voorkomen dat dit gebeurt.”

Vraag blijft wat de inwoners zullen merken van de nieuwe status. Beks verwacht dat er meer geld beschikbaar komt voor zaken als onderwijs, gezondheidszorg, natuurbeheer en afvalverwerking. Maar meer geld brengt ook meer regels met zich mee. Zo zullen scooter- en motorrijders op de

eilanden een helm moeten gaan dragen, zoals de Nederlandse verkeersregels voorschrijven. Maar ook het lozen of dumpen van giftige vloeistoffen of asbest zal aan banden worden gelegd.

Op gebied van ruimtelijke ordening en afvalverwerking worden inmiddels de nodige stappen gezet. Op zowel Saba, St. Eustatius als Bonaire wordt met het ministerie van VROM gekeken naar mogelijkheden om de verwerking van afvalstoffen te verbeteren. Ook staat een sanering van de bestaande stortplaatsen en een goed werkend afvalscheidingsstelsel op de agenda.

Waken voor eenrichtingsverkeer

Volgens Beks moeten Nederlandse ambtenaren er voor waken dat er eenrichtingsverkeer ontstaat. Dit kan de lokale angst voor regelzucht door buitenstaanders aanwakkeren. Hij heeft goede hoop dat de samenwerking in de praktijk vruchtbaar zal zijn. “Als er eenmaal contacten zijn gelegd

De jonge Bonairiaan Kevin Paula bekijkt de folder van STINAPA

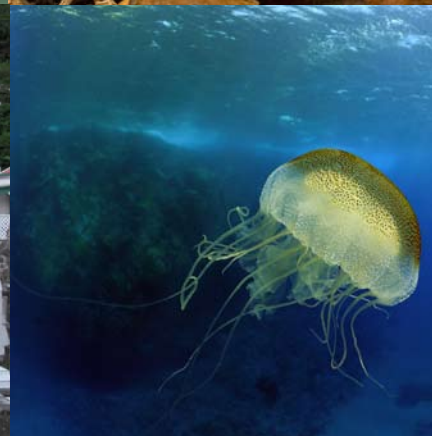
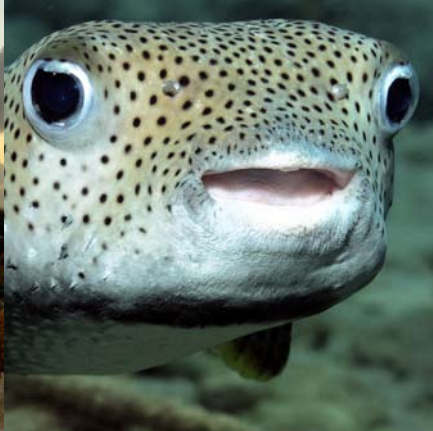
Wet- en regelgeving

Nederlandse wetgeving zal de Antilliaanse geleidelijk vervangen, op een paar aanpassingen na. De bijstandsuitkering zal bijvoorbeeld lager zijn dan in Nederland. De bevolking krijgt kiesrecht voor de Tweede Kamer en het Europees Parlement. Nederland zal er op toezien dat de eilanden zich aan bepaalde financiële eisen houden. Ook is Nederland verantwoordelijk voor politie en justitie op de drie eilanden. Het gemeenschappelijk Hof van Justitie van de Nederlandse Antillen en Aruba blijft, onder een nieuw naam, belast met de rechtspraak op de eilanden. Door de Wet openbare lichamen Bonaire, St. Eustatius en Saba (WoIBES) worden de eilanden bijzondere Nederlandse gemeenten. De wet beschrijft onder andere de bestuurlijke inrichting, de samenstelling en bevoegdheid van besturen en toezicht op de openbare lichamen. Op 10 oktober 2010 zijn de nieuwe staatkundige verhoudingen bekrachtigd.

Je rijdt vanuit Saba niet even naar Den Haag als je iets met een rijksambtenaar wil overleggen

tussen Nederlandse ambtenaren en bestuurders of ondernemers ter plekke, dan blijken die ook duurzaam te zijn. Men blijft onderling contact houden, ook als de een weer in Nederland zit en de ander nog op St. Eustatius of Saba.” Een arrogante opstelling door Nederlanders is uit den boze, zegt Beks. “We moeten niet vergeten dat wij als Nederlandse ambtenaren ook veel kunnen leren van de bestuurscultuur op de eilanden. Beleidsmakers en bestuurders komen vaak geïnspireerd terug uit de Cariben als ze zien hoe de contacten tussen eilandbestuurders en de bevolking zijn. In pak’em beet Nieuwegein kijkt niemand op of om als de wethouder over straat loopt. Op Bonaire wordt de gedeputeerde (evenknie van Nederlandse wethouder) door iedereen aangeklampt.”

Niet alleen de kleine afstand tussen burger en bestuur is een goed voorbeeld voor Nederlanders. Ook van de eilandmentaliteit kunnen Nederlanders iets leren, vindt Beks. “De gang van zaken op de eilanden toont aan dat je niet alles hoeft vast te leggen in regels en richtlijnen om te zorgen dat dingen goed lopen. Soms is het beter in meer vrijheid te opereren zodat er ruimte blijft voor flexibiliteit en improvisatie.” ■

FOTO'S: SHAPE, FOTOGRAFEN VOOR NATUURBEHOUD

Colofon

Change Magazine wordt thematisch samengesteld en verschijnt drie tot zes keer per jaar.

Hoofredactie

Baud Schoenmaeckers

Chef Redactie

Maartje Smeets

Redactieraad

Namens het ministerie van LNV hebben zitting in de redactieraad: Ton Akkerman, Robert Jan Croonen, Hayo Haanstra, Myronne Heckmann, Carel Heringa, Henk Groenewoud, Reinder Schaap, Mariska Bottema, Roelof Jan Donner, Cathrien de Pater.

Aan dit nummer werkten mee

Daniëlle van Gils, Ruud Koornstra, Anita Wouters.

Bladcoördinatie

Antoinette Kleinhaarhuis

Vormgeving

Jacqueline Elich, Coen Mulder, Monique Willemse

Uitgever

Gerda ten Den

Lithografie

Nederlof, Heemstede

Druk

Thieme Media Services

Oplage

8.000 exemplaren

Dit nummer is gedrukt op FSC gecertificeerd papier en verpakt in composteerbare biofolie

Redactieadres

Synergos Communicatie
Postbus 5171
2000 CD Haarlem
Tel: 023-5442751
info@changemagazine.nl
www.changemagazine.nl

Comité van aanbeveling

Dr. Ton Akkerman (LNV kwartiermaker BES eilanden), Prof. Dr. Frans Berkhout (Directeur Instituut voor Milieuvraagstukken, VU), Toon Bullens (Voorzitter Federatie van Onderlinge Verzekeringsmaatschappijen), Drs. Daan Dijk (Adjunct-directeur Duurzaamheid, Rabobank Nederland), Prof. Dr. Ing. Jan Willem Erisman (unitmanager Biomassa, Kolen & Milieuonderzoek, ECN), Johan van de Gronden (algemeen directeur Wereld Natuur Fonds), Hayo Haanstra (coördinator Klimaatbeleid, Ministerie LNV), Prof. Dr. Pim Martens

(Directeur ICIS-Universiteit Maastricht), Drs. Joop Oude Lohuis (teamleider Klimaat en Mondiale Duurzaamheid, PBL), Prof. Dr. Pavel Kabat (Wetenschappelijk Directeur onderzoekprogramma Klimaat voor Ruimte), Ir. Annemarie van der Rest (Manager Health, Safety and Environmental Affairs, Shell Nederland), Mr. Sandra Korthuis (lid Directieraad, VNG), Prof. Dr. Ir. Pier Vellinga (Voorzitter onderzoekprogramma Kennis voor Klimaat), Prof. Dr. André van der Zande (Secretaris-Generaal, Ministerie LNV), Prof. Dr. Ir. Chris Zevenbergen (Directeur Dura Vermeer Business Development BV).

Coverfoto

Henkjan Kievit